

X731(44)

Színház / Vig

Társalgás csörtetetéssel

Mifelénk nem vert gyökeret az abszurd. Mármint a képtelenség hónapja utalt valóságos műfajra. Valóságosság és nem valószínűtlenség, mert reális, megtörténhetőséget, életérzést és közérzetet helyeztek képtelen helyzetek koordinátái közé a művelői. Teszem azt, a reménytelen várakozást, vagy a kiüresedett, konvenciókba merevedett emberi kapcsolatokat. Pedig a mi égtájainkon sokkal inkább televényre lelt az abszurditás, mint a többé-kevésbé konszolidált Nyugaton. Ha valahol tótágast állott a realitás, szemben a bevalott valósággal, hát mifelénk teljes egészében. Hogy mégsem talált itt otthonára a műfaj, nem csupán az elzárttsággal magyarázható. Hisz a szomszédos Romániában nemcsak hogy sorra játszották el a nyugati színházi centrumokban színre kerülő abszurd műveket (a hatvanas évek kezdetétől), hanem valósággal „lubikoltak” a műfaj stílárís le-

adósságot törleszt. Témája, sajnos, ha körülnézünk a mai Kelet-Közép-Európában, mit sem veszített időszerűségéből. „Felidézttem, milyen megdöbbentő hatást tett rám életem során az, amit a közvélemény áramlatának hívatnánk, a maga gyors fejlődésével és valósággal járványosnak nevezhető ragályosságával – idézi a teoretikus Martin Esslin az író vallomását. – Az emberek egyszerre csak túrik, hogy valami új vallás, tan, fanatizmus lerohanja őket... Ilyenkor valóságos szellemi mutációnak lehetünk a tanúi... S amikor az ember többé nem tudja megértetni magát velük, akkor az az érzése, mintha szörnyekkel állna szemben – például orrszavruakkal.” Mi más lehetne e félelmetes, járványszerű torzulás megjelenítési módja, mint a groteszk karikatúra? A rendre orrszavruvá vedlő, normális emberek stilizált metamorfózisa. Késérő karikatúrák panoptikuma, melyben a különféle státusú, meggyőződés-

zó tudatát, megszokott gondolatapparátusát és nyelvét...”

A Vigszínház rendezője, Horvát István nem ezen az úton indult el. Előadására, mi tagadás, inkább illik a „szalonkomédiák sápatag ironiája” megítélés, mintsem a ionescói életerős abszurd elérése és tolmácsolása. A reális helyzetből parodizált kávéházi csevelőből sarjadó társalgási vígjátékatmosfera, mint jól bevált játéktípus végig megőrizi a színészcsapat, s az atmoszféra egyre képtelenebb színeket mindössze a papírmásrincórozások egyre sűrűsödő fölbukkanásával kívánják elérni, olykor fülsikító csörtetések kíséretében. A társalgási vígjátékokhoz idomuló, meglehetősen jellegtelenre sikeredett díszlet (Fehér Miklós) a szinte játékosan föltűnő „orrszavruképmásokkal” végképp stíluszavarba torkollik. Hiába a szép feladattal bírkózó színészek igyekezete, az abszurd színházi szemlélet híján erőtlenség, majdhogynem banális történettel silányul Ionescó fenyegető látomása. A sors abszurditásai ellen lázadó főhős, Bérenger szerepében Gálffi László alakítása híján van a groteszk tragikumnak, mintha küzdelmének nem volna igazi tétje. Az árnyalt szövegmondással érzékelített meditáció, miszerint ellenáll a rinocéroszra fajulás fertőzésének, nem párosul kellő belső hévvel. Vallai Péter már élesebb ironiával és önironiával karikázza szerepét, de még ez sem illik az abszurd kívánsá, morbiditást súroló játéktílusba. Az utóbbi években oly egyszerű alakításokkal jelentkező Pap Vera ezúttal szokványos fiatal lányt játszik, akit meg sem leírt a groteszk fuvallat. A többi szereplő teszi a dolgát, legalábbis egy jól bevált vígszínházi stílus rendszerében, amiről ez alkalommal kiderül, korántsem elegendő egy testi kifejező eszközben gazdag, gesztusaiban megújult, rugalmas játékmódot igénylő abszurd dráma megjelenítéséhez. Tanulságnak ez is megfontolandó.

Metz Katalin

Vallai Péter és Gálffi László jelenete

Sáfár Tibor felvétele

hetőségeiben. Hozzá hasonlították kifejezőeszközeiket. Sokszor már-már a clownok (és mi mások volnának Ionescó, Beckett, Adamov szereplői?) testi rugalmasságával bohóckodták végig a fájdalmas, groteszk komédiákat. Amiként, például, a bukaresti Vigszínház (Comedie) tette, ha jól emlékszem, a hatvanas évek derekán, Ionescó Rinocéroszok-jának előadásán, Radu Beligannal a főszerepben.

Jó harminc évvel a mű születése után, a Vigszínház műsorra tűzte a Rinocéroszokat. Régi

sű, karakterű szereplők a nyáj-szellem parancsára önmaguk manipulálásával szegődnek kárteknő „eszmeáramlatok” hívévé (lásd, orrszavruvá degradálódás). Amint Ionescó 1958-ban lezögezte ugyanis, ahhoz, „hogy szenvedélyesen komikus, szenvedélyesen drámai színházat teremtsünk, le kell hatolni a groteszk alapjait, a karikatúra birodalmába, túllépni a szalonkomédiák sápatag ironiáján... mindent a paroxizmusig hajtani, odáig, ahol a tragikum forrásai rejlenek... Ehhez pedig ki kell forgatni magát a valóságot, a né-

Franciafilm-fesztivál Budapesten

Vadonatúj palotáját a legszebb, legújabb filmek vetítésével avatja a budapesti Francia Intézet. Háromhetes fesztiválján az ún. Césars-gálaestek nyertes filmjei szerepelnek. Tizenöt alkotás közül tizenkettőt kizárólag Budapesten vetítenek. A Césars-fesztivál minősítést jelez: évről évre mintegy kétezer szakmabeli és kritikus szavazata dönti el a díjakat. A szemle kínálatában a legváltozatosabb műfajok szerepelnek, a komédiától a történelmi filmig. Neves rendezők, jeles filmszallagok közreműködésével. A fesztivál záróakordjaként sor kerül a díjkiosztásra, a szemle szereplő filmek ugyanis egyszersmind versenyben állnak egymással. A vetítéseken bárki részt vehet negyven forintost belépőjegy ellenében az intézet új, Fő utca 17. szám alatti hajlékában május 25. és június 15. között.

A tegnapi ünnepélyes megnyitón a halhatatlan festő Van

Gogh életrajzi filmjét vetítették. Ma este 8 óra 30-kor ezt megismétlik. Ugyancsak 26-án délután 6 óra 30-kor vetítik a Rendkívüli korszak című filmet. A továbbiakban nap mint nap más film kerül a vetítővászonra. Úgy mint: Milou májusban, A fodrásznő férje, A diszkrét lány, Az öreg hölgy..., Apám, a hős, a híres Brook-film, a Mahabharata, a Bovaryné, a Valmont (a Veszedeles viszonyok újabb filmes változata), az Apám dicsősége, Anyám kastélya, Az élet és semmi más, Délicatessen, Indiai nocturne, Toto, a hős, Monsieur Hier, A Pont Neuf szerelmesei, végül a Minden reggel. Ez utóbbi Guillaume Depardieu-vel a főszerepben. A nagyszabású rendezvényt a Budapestfilm és a Mokép közreműködésével hozta létre a francia nagykövetség kulturális osztálya és a Francia Intézet.

(tz)

Nem luxus a művészet

Hamisít az, aki a művészetek luxusjellegének látszatát kelti – szögezte le a Művészeti Szakszervezetek Szövetsége XII. kongresszusán, hétfőn Fodor András soros elnök.

A hat művészeti szakszervezet tömörítő szövetség helyzetelemzése rámutat: elengedhetetlen, hogy a kormány és az önkormányzatok megfelelő anyagi eszközöket és forrásokat juttassanak a művészeti területnek. Fontosnak tartanak, hogy a kormány vesse el a maradványelv alkalmazását, és a kultúra céljaira a jelenlegi 1-1,2 százalékhelyett legalább 4-5 százalékot fordítson a költségvetésből.

A kongresszus által elfogadott állásfoglalás elfogadhatatlannak tartja, hogy a szabadfoglalkozású művészek ne lehessenek teljes jogú résztvevői a szakszervezeti választásoknak.

A kongresszuson kimondták: ragaszkodnak ahhoz, hogy a szakszervezetek közötti vagyongegosztás véglegesen rendeződjék el. Álláspontjuk szerint a rendezés elveit a volt SZOT-vagyion tekintetében a választások eredményének függvényében kell kialakítani.

Szomszédaink költészete – először A Berzsenyi versmondóverseny

győztesei X323-29 KULTURA

Május 23-án és 24-én az országos döntővel, valamint a díjak ünnepélyes átadásával befejeződött a III. Berzsenyi Dániel vers- és prózamondóverseny. Az idén jöttek először felnőttek és fiatalok a határainkon túlról. Feladatuk ezúttal Berzsenyi műveinek bemutatásán kívül az volt, hogy szomszédaink költészetéből mutassanak be. Így azután annyi szlovén, horvát, román, cseh, szlovák, ukrán és ausztriai német költő verse együtt talán még sosem hangzott el Magyarországon, mint e két napon Marcaliban.

A mintegy félezer jelentkezőből, az elődöntők után – egy meg Szabadkán is volt! – ötvenkilencen szerepelhettek az országos döntőn. A diákokat elkísérték tanáraik is. A részvétel rangját mutatja az egyik óbudai tanárnő megjegyzése, aki saját kocsiján vitte el tanítványát: „Ha már a döntőbe jutott a gyerek, kapja meg legalább az oklevelet és érezze meg annak értékét!”

A felnőttek közül az első díjat Farkasné Dóry Magdolna, székesfehérvári eladó nyerte. (Díja hétézer forint és egy festmény volt.) A második díjat (Somogy megye Önkormányzatának díját) Jancskáné Mátyus Erzsébet kapta. Ő Karcagról jött és jutal-

ma hétézer forint volt. A harmadik díjjal járó hétézer forintot, Nikla község díját Székelyvári versmondónak adták át. Különdíjat kapott Horváth István Nagykanizsáról, valamint a Lakitelek Alapítvány díját kapta Krekity Olga újságíró Szabadkáról.

Az ifjabb korosztály résztvevői közül ketten lettek első díjasok, Bedőcs Andrea Körmandról és Németh Kriszta Budapestről. A második díjat – különdíjjal együtt – Tari Teréz szabadkai középiskolás nyerte. A harmadik díjas Lukács Titanilla lett, Dunajvárosból. A Berzsenyi Társaság díját a szombathelyi Hujber Ferenc kapta. Külön- díj jutott még az ugyancsak szombathelyi Bartók Zoltánnak, a budapesti Hoppál Kál Bulcsúnak, a szolnoki Szentendrei Angélnak és a versenylegfiatalabb résztvevőjének, a szabadkai Kóhecz Imolának.

A díjátadást rövid gálaműsor követte, majd dr. Sütő László polgármester fogadást adott a résztvevők számára. Pohárköszöntőjében kijelentette, azt szeretné, ha a jövőben minden alkalommal Marcali adhatna otthont a Berzsenyi Társaság országos döntőjének.

K. D.

SaRock

A magyar zenei gondolat seregszemléje

„Mostani ellentmondásos és szomorú helyzetünk a múlt rendszer talajában gyökerezik, amely negyvenegynéhány szűk esztendő hozott zenei életünkre is. Tegyük hozzá, a század első fele igen termékeny: több tizedes repertoárral virágzik a cigányszene zárófejezete, a magyar nóta, egyfajta öntudatlan népi mozgalomként, autonóm és öntevékeny – centrumok nélküli – kultúráként, másrészt egy korábbi örökséget felkutató és tudatosan feldolgozó ugyanakkor írja Kodály és Bartók is műveinek derékhatát. A század második felének zenei nagyszínpada üres. Ami történt, az vagy a nagy elődök szellemi hagyatékának felélése, gyenge utánzata, megtagadása, vagy gyatra nyugatmajmolás” – írja Waszlavik (Gazember, Petőfi stb.) László a hét végén az Almássy téri Szabadidő Központban megrendezendő II. Nemzeti Zenei Fesztivál elé. Elmondása szerint a „magyar zenei gondolat seregszemléjén” minden olyan (komoly) kísérletnek fórumot kívánnak biztosítani, amely szerves módon viszi tovább tradícióinkat, és így maga is hagyománnyá válhat. Az évente tartandó fesztivál kapcsán áttekintik a magyar zenei fejlődés irányait, szükség esetén véleményt formálnak zenei közintézményeink működéséről és más időszerű háttérkérdésekről.

Miután a fesztiválon műfaji határokat nem állítottak, a hét végén az Almássy téren a legváltozatosabb stílusok és előadók adnak találkozt egymásnak. A hagyományörző népzenei stílusok közül fellép a Muzsikás, a Teka és a Mező együttes, valamint Sebestény Márta, a dzsessz kortárs zenei orientáció „színeiben” Szabados György és a Makuz, a Dresch Quartet és Monyók Illdikó indul, míg a folk-rock műfajt a Vágtató Halottkémek, a Barbaro, az Uzzin Újver, a Heavy Méta és Waszlavik Petőfi szabadcsapata képviseli.

(jávorszky)

TVélemény

Műsorgyári capriccio

A televízió – műsorgyár, ráadásul munkásai állandóan a legteljesebb nyilvánosság előtt és számára dolgoznak, folyamatos üzemben. Műsorok, arcok, ötletek fáradnak és kopnak el, élik túl önmagukat vagy szívódhatnak fel nyomtalanul, de az egész szervezet mégis az állandóság illúzióját adja. Ezt sugallják a folytatásos sorozatok, a burjánzó magazinok, melyek kétségbeesetten próbálják lefedni minden korosztály, réteg, hobbi és érdekszféra igényeit, de mintha maga a Cég is tisztában lenne a kínált áru mulékony, egyszer használatos jellegével: ritkán készül tartós materiából. Lement, kész, elfelejtjük – és felvesszük a pénzt.

Lezárult a Páger Antal-sorozat, a Társakere-sés N. 1463, Mihályfi Imre 1982-es filmje nemcsak az idős mesternek, de Dajka Margitnak is kiváló szerepet adott. Uramisten, de hol vannak a mai magyar tévéfilmek, melyek hasonló lehetőséget biztosítanak mai nagy öregjeink számára? Bizony, az önméltó televízióknak nehéz dolga lesz öt-tíz év múlva: nem lesz mire visszarevédni, nem lesz min nosztalgizálni, mert magazinokkal, vetélkedőkkel, interjúkkal dugig lesz a rak-tár, ha ugyan azonnal le nem törlik őket. De ami a televízió értékörző, művészi funkcióját illeti – hát abban bizony egyre inkább importra szorul, magyar értékeket pedig külföldön nem állítanak elő.

A Létkérdések című vitaest adásait azért nézem szívesen, mert koncepciója megfelel elnevezésének, és a vitapartnerek korrekt és barátságos tónusban beszélnek meg a közös gondokat. Szabó Iván ipari és kereskedelmi

miniszter optimistán nyilatkozott a gazdaságról, és Soós Károly Attila (SZDSZ) képviselő is konstruktív, szellemes módon érvelt. Jobban kedvelem ezt, mint az Össztűz ráenőns, amerikai stílusú krakeléségét, bár legutóbb Kulín Ferenc nyugodtan és fontos gondolatokat kifejtve állta a nem is titkoltan ellenzéki gondolatmenetű kérdések pergőtűzét. A népi-urbánus vitával kapcsolatban jegyezte meg, hogy „különböző kulturális eszményeket ápoló értelmiségi csoportok nyomultak be a hatalmi vákuumba”, mely a pártállam felbomlása után keletkezett. Azt már én teszem hozzá, hogy az összpeldány-szám 7 százalékát kitevő „kormánypárti” lapok valódi lojalitása nem is annyira a kormányznak szól, hanem a népi gondolatnak, a magyar nemzetnek. A népi-urbánus vita feloldása pedig nem a haza vagy haladás régi s mai dilemmája, hanem a haza és haladás összehangolt vállalása.

Csaknem száz éve pattant ki a Dreyfus-ügy, melynek tanulságai maig hatóak, bár egykönnyen el nem dönthetőek végérvényesen. A francia dokumentumfilm a zsidó katonatiszt perének vizsgálatát abból a – ki nem zárható – feltevésből vezeti le, hogy a Dreyfus-ügy egy antiszemita nézet-összeesküvés kitervelt része volt. Konceptiók perében bővelkedő századunk polgára mindent elhisz, s mindennek az ellenkezőjét is, de a végső szót bizonyosan nem ez a film mondja ki.

A Hőmérő politikai show-műsora ügyében sem ez volt valószínűleg a végső szó. A kérdésre: lehet-e, lesz-e Magyarországon Los

Angeles, azaz faji zavargás, Havas Henrik „zsúrija” a nem valószínű, de lehetséges választ adta. Hogy a cigánykérdés és az amerikai színes bőrűek helyzete jellegénél fogva összefügg, nem új keletű felfedezés, ám a különbségek is számottevők. Hazánkban a növekvő szegénység hozta elő és mélyítette el a válságot, s az ezzel járó türelmetlenséget. A kriminológus szakértő szerint integrálni kell a cigányságot, nem pedig asszimilálni, s ez a tanács annál is inkább megszívlelendő, mert ez az etnikum az elmúlt évszázadokban makacsul ellenállt az asszimilációs kísérleteknek. Sajnos, nem lettünk sokkal okosabbak így sem a gyakorlati tennivalókat illetően. Egy bizonyos: Magyarországon nem Amerika, és Budapest sohasem lesz Los Angeles. Sajnos és hála Istennek.

A hét művészi értelemben vett legjobb filmje számomra Erdőss Pál Homo novus-a volt. Az 1990-es magyar-szovjet film a nemrég még létező szocializmus pedagógiai rémdrámaiban kínos, közös emlékeket idézett, bár az alaphelyzet kísértetiesen gyakran előfordul például Amerikában is. A homo novus, az új ember könyörtelensége és értelmetlensége ugyanis világjelenség, társadalmi szisztémától függetlenül. Durvábban mondhatnám így is: a hülyeség osztódással szaporodik, hát miért ne jelentkezne a képernyőn is. A tévésorozatok summázata annyi, hogy a szegények sem mind ostobák, a gazdagok sem mind boldogok. Ezt azonban már Jókai is tudta.

Szentmihályi Szabó Péter